

משך חכמה

פרשת ראה, פסקא סג-ע, פרשת קרבן פסח וחג הפסח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת קרבן פסח וחג הפסח

דברים טז, א - ח (א) שְׁמֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאֲבִיב וְעִשִּׂיתָ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאֲבִיב הוֹצִיאָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לֵילָה: (ב) וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' לְשָׁכֶן שְׁמוֹ שָׁם: (ג) לֹא תֹאכַל עָלָיו חֲמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מִצֹּת לֶחֶם עֲנִי כִּי בַחֲפוּזוֹ יֵצֵאתָ מִצְרַיִם לָמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: (ד) וְלֹא יֵרָאֶה לָּךְ שָׂאֵר בְּכָל גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא יִלִּין מִן הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בְּעֶרְבַּ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבָּקָר: (ה) לֹא תִּזְכֹּר לִזְבַּח אֶת הַפֶּסַח בִּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָּךְ: (ו) כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׁכֶן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת הַפֶּסַח בְּעֶרְבַּ כְּבֹאֵה הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם: (ז) וּבִשְׁלֵתָ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפְנִיתָ בַּבָּקָר וְהִלַּכְתָּ

לְאֱלֹהֶיךָ: (ח) שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:

פסקאות: סג - ע

[סג]

(טז, ו) כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׁכֶן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת הַפֶּסַח בְּעֶרְבַּ כְּבֹאֵה הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם:

הטעם שבפסח ועצרת כתוב לשכן שמו שם, ובסוכות לא כתוב

(טז, ו) אשר יבחר ה' אלוהיך לשכן שמו שם¹. בפסח ועצרת נזכר אשר יבחר לשכן שמו שם, ובסוכות נאמר אשר יבחר, ולא כתוב

את כל עבודת הגילולים, והזהיר שלא לנתון חלילה שם השם, ומיד לאחר מכן הוא מזהיר גם כן, שכאשר אתם באים למקום אשר יבחר ה', גם שם תזהרו שלא תכנונו להוריד שום משפיע רוחני או כובב, לבד השם ששכן שמו שם, וזה המשך להזהרה מעבודת גילולים. נמצא לפי זה, שגם כאשר בני ישראל באים לבית המקדש, צריך להזהירם שחלילה לא יכונו בעבודתם אלא לה' יברך, ולא להוריד שום שפע וזולתו יתברך.

ובירושלמי פרק כל הצלמים (עבודה זרה ג, א) אמרו, שהטועים בעבודת גילולים, מודים שאין עבודת גילולים שולט בהם, ולכן כל הכשפים נבדקין על המים (סנהדרין סז, ב), משום שהמים באין מן הים, אין עבודת גילולים שולט בו.

ועל פי זה יתבאר הכל היטב, דבפסח ועצרת שנידונין על התבואה ופירות האילן (ראש השנה טז, א), אפשר לטעות חלילה להתכון בקרבנות להוריד רוחניות וענין אחר זולת השם יתברך, לכן אמר ה' יתברך "לשכן שמו שם", שרק הקדוש ברוך הוא לבדו הוא השליט, ולא מסר ההשפעה לשום נברא זולתו, ותזהרו שלא לכוון חלילה לכוחות אחרים, אבל בחג הסוכות שנידונין על המים (ראש השנה, שם), בזה גם הטועים מודים שאין זה שייך לשום נברא ולשום משפיע זולת השם יתברך לבדו, וכמו שאמר (ירמיה יד, כב) היש בהבלי הגויים מגשימים, שגם הם מודים שאין שום כוחות טבע לגשמים, שהמים לא שולט בהם כוחות זרים, ובזה יובן לעומק כונת חז"ל שאמרו (תענית ב, א) שהגשמים יורדים בגבורה, כיון שהכל מודים שאין לכוחות זרים שליטה על הגשמים, לכך לא הוצרך להזכיר לשכן שמו שם.

¹ [סג] (טז, ו) "כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׁכֶן שְׁמוֹ, שָׁם תִּזְבַּח אֶת הַפֶּסַח בְּעֶרְבַּ כְּבֹאֵה הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרַיִם". ע"כ. ויש לדקדק, מדוע בפסח ובפסח ועצרת כתוב "לשכן שמו" (פסוקים ב, ו, יא) ובחג הסוכות כתוב (פסוק טו) "שבעת ימים תחג לַה' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה'", ולא כתוב שכונת ה'.

והטעם בזה בהקדים מה שיש לדקדק לעיל בתחילת הפרשה, דכתיב (יב, ב-ה) "ב) אֲבָד תִּאֲבֹדוּן אֶת כָּל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר עָבְדוּ שָׁם הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אִתָּם יִרְשִׁים אִתָּם אֶת אֱלֹהֵיהֶם עַל הַהָרִים הָרָמִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן: (ג) וְנִמְצָאתֶם אֶת מִזְבְּחֵיכֶם וְשִׁבְרֵיכֶם אֶת מִצְבְּתֵיכֶם וְאֲשִׁרְיֵיכֶם תִּשְׂרֹפוּן בָּאֵשׁ וּפְסִילֵי אֱלֹהֵיהֶם תִּגְדְּעוּן וְאִבַּדְתֶּם אֶת שְׁמֵם מִן הַמָּקוֹם הַהוּא: (ד) לֹא תַעֲשֹׂן כֵּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם: (ה) כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל שְׁבָטֵיכֶם לְשׁוֹם אֶת שְׁמוֹ שָׁם לְשַׁכְנוֹ תִּדְרָשׁוּ וְכֹאֵת שְׁמָה" ע"כ, ויש לדקדק, מה הקשר בין המצוה לנתון ולשבר את עבודת גילולים, למה שכתוב לאחר מכן כי אם אל המקום כו'. בשלמא מה שכתוב לא תעשון כן לה', באה התורה להזהיר שלא למחוק את השם וכדו', אבל מה ענין כי אם אל המקום כו'.

אבל הביאור בזה הוא, משום שענין העובד גילולים היה לעשות צלם דמות אשר יורידו על ידיה רוחניות הכוכבים אל הצורה המכוננת, כמבואר ברבי אברהם בן עזרא (שמות לג, כא ד"ה ונצבת), כי לא השכילו שלכל הכוחות הרוחניות שבעולם אין כח והשפעה מעצמם, אלא כולם נשפעים מהבורא יתברך, שהוא יחיד בלבד, וכל הכוחות הרוחניים בעולם נשפעים מאתו יתברך ואין דומה לו, ואין שום כח והשפעה בעולם, לכן צוה ה' יתברך לנתון

משך חכמה

פרשת ראה, פסקא סג-ע, פרשת קרבן פסח וחג הפסח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

המים (ראש השנה, שם), בזה גם הטועים מודים שאין זה שייך לשום נברא ולשום משפיע זולת השם יתברך לבדו, וכמו שאמר (ירמיה יד, כב) היש בהבלי הגויים מגשימים, שגם הם מודים שאין שום מבוא לטבע בגשמים, ולכן הם יורדים בגבורה (תענית ב, א), לכך לא הוצרך להזכיר לשכן שמו שם. ודו"ק².

[סד]

(טז, ב) וְזָבַחְתָּ פֶסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם:

מה הוא צאן ובקר, והא בקר פסול לקרבן פסח. וביאור דברי יאשיהו המלך

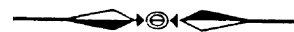
(טז, ב) מלכים-ב, כג, כא עשו פסח כו' בספר הברית הזה³. יתכן דפירושו, שמצאו ספר התורה נגלל במקום יולך ה' אותך ואת

לשכן שמו שם. נראה טעמו, דבראש הפרשה כתוב (יב, ג-ה) ונתצתם כו' לא תעשון כן כו' כי אם אל המקום אשר יבחר ה' כו' לשכן שמו שם, משום דענין העובדי גילולים היה להוריד רוחניות הכוכבים אל הצורה המכוונת, וכמבואר הכל בדברי הרב רבי אברהם בן עזרא. לכן אמר, כי במקדש לא תכוונו להוריד רוחניות שום משפיע רוחני או כוכב, לבד השם יתברך ששכן שמו שם, לשמו בלבד המיוחד. ובירושלמי פרק כל הצלמים (עבודה זרה ג, א) אמרו, דהטועים בעבודת גילולים, מודים דאין עבודת גילולים שולט בים, ולכן כל הכשפים נבדקין על המים, משום שהמים באין מן הים, אין עבודת גילולים שולט בו. לכן, בפסח ועצרת שנידונין על התבואה ופירות האילן (ראש השנה טז, א), יש לטעות חלילה להוריד רוחניות ענין אחר זולת השם יתברך, לכן אמר לשכן שמו שם, שרק הקדוש ברוך הוא לבדו הוא השליט, ולא מסר ההשפעה לשום נברא זולתו, אבל בחג שנידונין על

ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

א. ה. ואולי בזה יובן עומק טהרת המקוה, שכיון שבמים אין שליטה לכוחות זרים, האדם, המכסה עצמו במים שלא נתקו מהקרקע, מטהר כל עצמו]

² תמצית דבריו: הטעם שבפסח ועצרת כתוב לשכן שמו שם, ובסוכות לא כתוב, כיון שבסוכות נידונין על המים, אין חשש שישראל יכנוו חלילה בסוכות למשוך כוח מהכוחות העליונים, הכוכבים והמזלות, כי גם עובדי גילולים מודים שאין עבודת גילולים שולטת במים, ולכן כשפין נבדקין במים. מה שאין כן בפסח ועצרת נידונין על התבואה ועל פירות האילן ולא על המים, בהם כתוב לשכן שמו שם, שיהיו שלא יכנוו למשוך שפע מכוחות חיצוניים.

[סד]

³ [סד] (טז, ב) וְזָבַחְתָּ פֶסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' לְשֹׁכֵן שְׁמוֹ שָׁם ע"כ. יש לדקדק, הא בקר פסול לקרבן פסח, ומה הוא הבקר הכתוב כאן, ופירש רש"י דבקר הוא לקרבן חגיגה, וכן תרגם אונקלוס וז"ל "ותכוס פסחא קדם ה' אלהך מן בני ענא, ונכסת קודשיא מן תוריי" [תרגום:

ותשחוט פסח לפני ה' אלוהיך מן בני צאן, וזבח קדשים מן הבקר]. ועל פי זה יתיישב דבר נפלא, דהנה כאשר יאשיהו המלך ניתן את כל עבודת הגילולים מבית המקדש, כתוב בספר מלכים-ב (כג, כא) וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל הָעָם לֵאמֹר עֲשׂוּ פֶסַח לַה' אֱלֹהֵיכֶם כַּכָּתוּב עַל סֵפֶר הַבְּרִית הַזֶּה. ויש לבאר, מה הוא "ספר הברית הזה", דאין לומר שהכונה על התורה, דהיה לומר ככתוב תורת משה, שכך הוא לשון הנביא בכל מקום, ובכל התנ"ך לא מצאנו על התורה לשון ספר הברית. א. ה. מלבד בפרשת משפטים, דכתיב (שמות כד, ז) וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנוֹ הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, אבל שם היה זה לפני מתן תורה, ופירש רש"י וז"ל "ספר הברית. מבראשית ועד מתן תורה ומצות שנצטוו במרה" ע"כ. לכן נקרא ספר הברית, אבל לאחר מתן תורה, בכל מקום כתבו בנביא תורת משה או ספר התורה או תורה סתם].

ולפי המבואר, יתכן לומר, דהנה לעיל במלכים-ב (כב, י-יג) כתוב (י) וַיֵּצֵא שָׁפָן הַסֹּפֵר לְמֶלֶךְ לֵאמֹר, סֵפֶר נָתַן לִי חִלְקִיָּה הַכֹּהֵן, וַיִּקְרָאֵהוּ שָׁפָן לְפָנַי הַמֶּלֶךְ: (יא) וַיְהִי כִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרֵי סֵפֶר הַתּוֹרָה, וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו: (יב) וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ אֶת חִלְקִיָּה הַכֹּהֵן וְאֶת אֲחִיקָם בֶּן שָׁפָן וְאֶת עֲכָבוֹר בֶּן מִיכָיָה וְאֶת שָׁפָן הַסֹּפֵר וְאֶת עֲשִׂיָּה עֶבֶד הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר: (יג) לָכוּ דַרְשׁוּ אֶת ה' בְּעֵדֵי וּבְעֵד הָעָם וּבְעֵד כָּל יִהוּדָה עַל דְּבָרֵי הַסֵּפֶר הַנִּמְצָא הַזֶּה, כִּי גְדוֹלָה חֲמַת ה' אֲשֶׁר הִיא נִצָּתָה בָנוּ, עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֲבֹתֵינוּ עַל דְּבָרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה לַעֲשׂוֹת כְּכָל הַכְּתוּב עָלֵינוּ ע"כ. ופירש רש"י (פסוק יג) שראה בספר תורה שכתוב

משך חכמה

פרשת ראה, פסקא סג-ע, פרשת קרבן פסח וחג הפסח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[סה]

(טז, ה) לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך אשר ה' אלהיך נתן לך:

למה כתוב "לא תוכל", די לכתוב לא תזבח

(טז, ה) לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך⁵. יעויין ספרי (פסקא קלב), ומביא זה בגמ' (זבחים יד, ב), דזו אזהרה לשוחט

הברית, שהוא חומש דברים, שעל ידו נגלה לו שיענשו, כמבואר ברש"י בנביא, והיינו ברית, ולכן ציוה שיעשו קרבן כבחומש דברים, כאן, פסח וחגיגה, ולא כחומש שמות, דכתוב שם רק קרבן פסח.

[סה]

⁵ [סה] "טז, ה) **לא תוכל** לזבוח את הפסח באחד שעריך אשר ה' אלהיך נתן לך" ע"כ. יש לדקדק, מדוע כתוב לא "תוכל" לזבוח, די לכתוב לא תזבח את הפסח כו'.

והנראה בזה, דהנה רבותינו בספרי (פסקא קלב) הקשו, מדוע כתוב "באחד" שעריך, די לכתוב בשעריך, ונחלקנו רבותינו בזה. וז"ל "לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך, רבי יהודה אומר, מנין לשוחט את הפסח על היחיד שעובר בלא תעשה, תלמוד לומר לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שעריך, רבי יוסי אומר פעמים שהוא אחד ושוחטים אותו עליו, פעמים שהם עשרה ואין שוחטים אותו עליהם, הא כיצד, אחד ויכול לאכלו שוחטים אותו עליו, עשרה ואין יכולים לאוכלו אין שוחטים אותו עליהם, שלא יביאו את הפסח לידי פסול כו', רבי שמעון אומר השוחט את הפסח על היחיד בבמת יחיד בשעת איסור הבמה, עובר בלא תעשה, יכול אף בשעת היתר הבמה, תלמוד לומר באחד שעריך, בשעה שישראל מכוונים במקום אחד בשעת איסור הבמה, ולא בשעת היתר הבמה" ע"כ.

מבואר, דלרבי יהודה לומדים מהכתוב "באחד", שאם שוחט קרבן פסח על יחיד עובר בלא תעשה, אבל רבי יוסי סובר שאם שחט על היחיד אינו עובר בלא תעשה, הדעיקר הוא האם הקרבן יהיה נאכל, ולא מפרש רבי יוסי על מה בא הכתוב ללמד. ורבי שמעון סובר שבא הכתוב ללמד שהשוחט את

מלכך כו' (רש"י מלכים-ב כב, יג. הוריות יב, א), וזה בספר דברים (כח, לו), ושם כתוב (פסוק וזבחת פסח כו' צאן ובקר, ופירושו כתרגומו צאן לפסח ובקר לחגיגה, וכן צוה יאשיהו כמו שכתוב בדברי הימים-ב, סימן לה, ז-ט, שנתן צאן לפסח ובקר לחגיגה והקדשים בישלו בסירות כו' יעויין שם, וזה בספר הברית הזה במשנה תורה, שבשמות (יב, ה) כתיב מן הכבשים ומן העזים תקחו, וברור⁴.

(דברים כח, לו) "וילך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ובביתך ועבדך שם אלהים אחרים עץ ואבן", ואין כונת רש"י כפשוטו שהרי ידע מה כתוב בתורה, אלא שנגלל להם למקום זה, והיה זה סימן רע, לכן ציוה יאשיהו המלך לנתץ את כל העבודה זרה כדכתיב שם באירכות.

ותבאר שבפרשה כאן, שהיא בחומש דברים, כתוב קרבן פסח וקרבן חגיגה, אבל בחומש שמות כתוב רק (יב, ה) "שֵׁה תָּמִים זָכַר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָּכֶם מִן הַקֶּבֶשִׁים וּמִן הָעִזִּים תִּקְחוּ", והיינו רק קרבן פסח ולא קרבן חגיגה. וזה כונת יאשיהו המלך, שציווה להקריב גם קרבן פסח וגם קרבן חגיגה, לכן אמר להם שיקריבו פסח כמו שכתוב בספר הברית, וספר הבירת הוא חומש דברים ששם כרת ה' ברית, ונגלל לו למקום שכתוב בו יולך ה' מלכך, דהיינו הברית, ומחמת זה עשה את כל המעשה הזה, ולכן נקרא ספר הברית, ספר חומש, הברית - שבו כתוב ברית זו.

ולכן אמר, שאת קרבן הפסח יעשו כמו שכתוב בספר הברית, היינו בספר דברים, שיקריבו גם קרבן חגיגה, וכן באמת צויה יאשיהו המלך, דכתיב בדברי הימים, שצויה להקריב עם קרבן הפסח גם בקר, והיינו לחגיגה, דכתיב בדברי הימים ב (לה, ז-ט) "וַיֵּרָם יֹאשִׁיָּהוּ לִבְנֵי הָעָם, צֹאן כֶּבֶשִׂים וּבְנֵי עֲזִים, הָפֵל לַפִּסְסִים לְכָל הַנִּמְצָא לְמִסְפַּר שְׁלֹשִׁים אֶלֶף. וַיִּבְקֹר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים, אֵלֶּה מִרְכּוּשׁ הַמֶּלֶךְ: (ח) וּשְׁאִרֵּי הַלְוִיָּה לָעֹם לַפְתָּנִים וְלַלְוִיִּם הָרִימוּ חֲלָקָהּ וַיִּזְכְּרֶיהוּ וַיַּחֲיֵאל נְגִידֵי בֵּית הָאֱלֹהִים, לַפְתָּנִים נִתְּנוּ לַפִּסְסִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וַיִּבְקֹר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת: (ט) וּכְוֹנֵיהוּ וְכַנְנֵיהוּ וְשִׁמְעֵיהוּ וַיִּתְּנָאֵל אֶחָיו וַיַּשְׁבְּהוּ וַיַּעֲיֵאל וַיִּזְכֹּד שְׁרֵי הַלְוִיִּם הָרִימוּ לַלְוִיִּם לַפִּסְסִים חֲמִשָּׁת אֲלָפִים וַיִּבְקֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת." ע"כ. ומבואר הכל כביעצת דשמיא.

⁴ תמצית דבריו: יש לדקדק, מה הוא צאן ובקר, והא בקר פסול לקרבן פסח. ופירש רש"י, צאן לקרבן פסח, ובקר לחגיגה. ובזה יתבאר מה שצוה יאשיהו המלך לעשות קרבן פסח ככתוב בספר

משך חכמה

פרשת ראה, פסקא סג-ע, פרשת קרבן פסח וחג הפסח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

הקרבן כשר, כמבואר בתוס' פסחים סג, א ד"ה השוחט, על פי התוספתא, דתניא בתוספתא (פסחים ד, ג) "השוחט את הפסח על החמץ בארבעה עשר עובר בלא תעשה, פסח עצמו כשר ויוצא בו ידי חובתו בפסח" ע"כ, והשתא יש להסתפק, האם גם איסור לשחוט פסח בהיתר במות הוא רק לכתחלה, או דלמא שאני חמץ דאינו פסול בגופו של קרבן, מה שאין כן שחיטה של קרבן פסח בבמת יחיד הוא פסול בגופו של קרבן, ופסול אף בדיעבד.

ונראה דהקרבן פסול [א. ה. שאיסור במה הוא בגופו של קרבן]. ואף על פי שאיתא בירושלמי מגילה (א, יב) דאם שחט שלמי חגיגה בבמת יחיד לא עלו לבעלים לשם חובה, אבל כשרים, אינו דומה קרבן פסח לשלמי חגיגה מכמה טעמים. [א. ה. נראה כונת רבינו, דקרבן פסח הוא קרבן חובה, מה שאין כן שלמי חגיגה שם שלמים שכשרים בבמה, ואפילו שלמי חגיגה הן חובה, מכל מקום, שם שלמים עליהם, מה שאין קרבן פסח דינו שונה לגמרי, ושם קרבן פסח עליו].

ויש להביא ראיה מלשון הכתוב שהקרבן פסול. דהנה על הכתוב בדברים (כא, טז) "וְהָיָה בַּיּוֹם הַנִּחִילוֹ אֶת בָּנָיו אֶת אֲשֶׁר יְהִיָּה לוֹ לֵאמֹר לִבְכֹּר אֶת בֶּן הָאֵהוּבָה עַל פְּנֵי בֶן הַשְּׁנוּאָה הַבְּכֹר", איתא בספרי (כי תצא פסקא רטז) וז"ל "לא יוכל לבכר, מלמד שאינו רשוי לבכר, יכול לא יבכר, ואם בכר יהא מבוכר, תלמוד לומר לא יוכל לבכר, הא אם בכר אינו מבוכר" ע"כ, פירוש, הוקשה לספרי, מדוע כתוב "לא יוכל", די לכתוב לא יבכר, ומכאן למד דבא הכתוב ללמד שאפילו בדיעבד אם ביכר אינו מבוכר. ולפי זה גם כאן, בא הכתוב ללמד שלא יקריב קרבן פסח לאחר חצות בבמת יחיד, וכתוב לשון "לא תוכל", ללמד שאפילו בדיעבד הקרבן פסול ואינו פסח. דלשון "לא יוכל" משמעו ששולל ממנו את היכולת לעשות זאת, ולא רק בא לאסור, אלא ששלל את האפשרות לעשות, דהיינו שאם יעשה לא יעיל.

ויש להביא עוד ראיה שהקרבן פסול, דכתב הרמב"ם (קרבן פסח ב, ב) "יחיד ששחט את הפסח לעצמו כשר, והוא שיהיה ראוי לאכול את כולו, ומשתדלין שלא ישחט לכתחלה על יחיד שנאמר יעשו אותו" עכ"ל. [א. ה. מה שכתב רבינו "מליצת הרמב"ם", הכונה לפסק דין ייחודי שאין לו מקור ברור, והוא כמליצות שהן סמיותות]. וכתב בכסף משנה, דבודאי פסק כרבי יוסי בספרי, דידוע דהלכה כרבי יוסי נגד רבי יהודה (עירובין מו, ב). ולפי זה הקשה הכסף משנה, מניין לרמב"ם דלפי רבי יוסי צריך לכתחלה רבים. ותיירץ, דמקורו של הרמב"ם הוא מגמ' פסחים, דדרשו על הפסוק (במדבר ט, יב) "לֹא יִשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׂבְּרוּ בוֹ כָּל חֶקֶת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ", וז"ל פסחים (צה, א) "ורבנן האי יעשו אותו מאי עבדי ליה,

הפסח בבמת יחיד עובר בלא תעשה, וכך פירוש הכתוב, באחד שעריך, היינו שהאיסור הוא רק בשעה שכל ישראל נכנסים בשער אחד לבית המקדש או לשילה, והוא זמן איסור במות, לא תוכל לזבוח את הפסח. משמע לכאורה דלרבי שמעון, השוחט פסח בשעת היתר במות אין עובר בלא תעשה. ולפי זה קשיא, דאם "לא תזבח" איירי בשעת איסור במות, הא השוחט בחוץ לא חייב רק לא תעשה, אלא חייב כרת. ותיירצו בש"ס (זבחים קיד, ב) דאיירי בשוחט קרבן פסח לפני חצות, דאין הזמן עדיין ראוי לקרבן פסח, וכיון שאינו מתקבל בפנים אינו חייב כרת, דרבי שמעון סובר שהשוחט בחוץ קרבן שעוד לא בא זמנו אינו חייב כרת, אלא לאו בלבד. ולפי זה, כך ביאור הספרי, דבשעת היתר במות אינו עובר בלאו, אבל בשעת איסור במות, לפני חצות עובר בלאו ואינו חייב כרת. ולפי פירוש זה, אין להסתפק מה דין הקרבן ששחט לפני חצות בשעת איסור במות, דפשוט שבשעת איסור במות, כל קדשים שנשחטו פסולים לאכילה אפילו הגיע זמן.

אבל באמת הגמרא בזבחים (קיד, ב) דוחה פירוש זה, ואומרת דהספרי איירי באמת לאחר חצות, והטעם שאינו חייב כרת אלא לאו, דאיירי בשעת היתר הבמות, ובא הכתוב ללמד, שאף על פי שבשעת היתר במות מותר להקריב קרבן נדר ונדבה, מכל מקום חובת יחיד אין להקריב בבמה, ואם מקריב עובר בלא תעשה ולא חייב כרת, דהוא זמן היתר במות, ואת לשון הספרי "בשעת איסור במות" מפרש הש"ס דכך פירוש, בשעה שיש איסור במה דוקא לו, לקרבן חובה ולא לחבירו לקרבן נדבה, אז עובר בלא תעשה ואין כרת. וכך ביאור הסיפא בברייתא לפי פירוש רש"י "יכול אף בשעת היתר הבמות כן": יכול שיאסר להקריב הפסח קודם חצות בבמת יחיד, שאז הוא קרב שלמים, שהרי פסח שלא בזמנו שלמים הוא ושלמים מותרים בבמת יחיד, תלמוד לומר "באחד שעריך" לא אמרתי לך אלא בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד, דהיינו אחר חצות, שבאים כולם לבמת ציבור להקריב פסחיהם.

ולפי זה, בא הכתוב ללמד שבשעת היתר במות לאחר חצות, אם מקריב קרבן פסח עובר בלאו, אבל לפני חצות הקרבן הוא שלמים ומותר. והשתא יש לחקור, מה הדין אם עבר ושחט לאחר חצות בערב פסח בשעת היתר במות קרבן פסח, האם הקרבן כשר בדיעבד והוי קרבן פסח, או שפסול אפילו בדיעבד.

[א. ה. ועומק צדדי הספק מבוארים בספר מקור ברוך חלק ב סימן יח, דגם נסתפק בזה. דהנה השוחט קרבן פסח על החמץ, אף על פי שעבר בלאו

משך חכמה

פרשת ראה, פסקא סג-ע, פרשת קרבן פסח וחג הפסח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

היחיד, הוא דאף בדיעבד אם שחטו על היחיד פסול, וטעמו, משום שאיהו יליף מקרא דלא תוכל לזבוח את הפסח באחד, שאין שוחטין על היחיד, וכתוב לא תוכל, הרי דביעבד פסול, והוא הדין לדין בבמת יחיד. ודו"ק⁶.

[סו]

(טז, ה) לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נתן לך:

מדוע יש לאו מיוחד לשחיטת קרבן פסח בחוץ, והא כל הקדשים אסורים בשחיטה בחוץ

(טז, ה) לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שְׁעָרֶיךָ כו'. פירוש, דכבר נתבאר בספר אור שמח (פסולי המוקדשים, טו, יא) שהפסח

שרבי יהודה לומד מהכתוב "לא תוכל" שבדיעבד הוא פסול, שמע מינא דלשון לא תוכל משמעו בדיעבד, אם כן גם לרבי שמעון דיעבד הוא, שאם שחט בבמת יחיד קרבן פסח, הקרבן פסול. ומבואר הכל בסייעתא דשמיא. ⁶ תמצית דבריו: הטעם שכתוב "לא תוכל", די לכתוב לא תזבח. דבא הכתוב ללמד שאפילו בדיעבד אם שחט הקרבן פסול. והטעם דהוה אמינא ששחט חוץ יהיו כשרים, דהש"ס מעמיד הכתוב בשעת היתר הבמות, דבא הכתוב ללמד שקרבן פסח, אע"פ שדומה לשלמים הוא חובת יחיד, ואינה קריבה בחוץ, ועל זה בא הכתוב ללמד, שאם עבר והקריב הקרבן פסול.

[סו]

⁷ [סו] (טז, ה) "לא תוכל לזבוח את הפסח באחד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נתן לך" ע"כ. ויש לדקדק, הא איסור שחיטת קדשים מחוץ לעזרה מפורש בתורה (ויקרא יז, ג-ד) (ג) איש איש מבית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שֹׁר או כֶּשֶׂב או עֵז בַּמִּחֲנֶה או אֲשֶׁר יִשְׁחַט מִחוּץ לַמִּחֲנֶה: (ד) וְאֵל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לְהִקְרִיב קֶרֶן לָהּ לִפְנֵי מִשְׁפַּח ה' דָּם יִחֹשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָּם שִׁפָּךְ וְנִקְרָתָהּ אִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ, אם כן מדוע כתבה תורה איסור מיוחד על קרבן פסח, מאי שנא פסח משאר קרבנות. [א. ה. וכבר עמדו בזה רבותינו

פסח בבמת יחיד בשעת היתר הבמות. ונראה דהפסח פסול, ולא דמי לשלמי חגיגה דאמר בירושלמי מגילה (א, יב) דאם שחטן בבמת יחיד לא עלו לבעלים לשם חובה וכשרים, מכמה טעמים. והעיקר, דאמרו בספרי (דברים, כי תצא, פסקא רטז) לא יבכר (דברים כא, טז), מלמד שאינו רשאי לבכר, יכול אם בכרו יהא מבוכר, תלמוד לומר לא יוכל, הא אם בכרו אינו מבוכר. וכאן נמי כתיב לא תוכל לזבוח את הפסח, שלל ממנו את היכולת, ללמדך שאם שחטו פסול ואינו פסח. וראיה לזה מליצת הרמב"ם (קרבן פסח ב, ב), דפסק, דלרבי יוסי (עיין כסף משנה, שם), דסבר דשוחטין פסח על היחיד, אם יכול לאכול את כולו, בכל זה אין שוחטים לכתחילה, רק אם יכול לאהדורי ארבים מהדרינן, קל וחומר מפסח שני דרק יחיד שחטו, בכל זה כתיב (במדבר ט, יב) יעשו אותו בלשון רבים, דמהדרינן ארבים (פסחים צה, א), כל שכן בפסח ראשון, וכי פליג רבי יהודה ואמר אין שוחטין על

מיבעי ליה, שאין שוחטין את הפסח על היחיד, דכמה דאפשר לאהדורי מהדרינן" ע"כ, וסובר הרמב"ם, דרבנן אלו הן רבי יוסי, דלרבי יהודה הא אסור לשחוט על היחיד, ועל כורחך כרבי יוסי אתיא, ומוכח, דלכתחלה יש להדר אחר רבים.

אלא שדברי הכסף משנה צריכים ביאור, דהאי קרא איירי בפסח שני, ומניין לרמב"ם שבפסח ראשון צריך להדר שיהיה ברבים. וצריך לומר, דהרמב"ם לומד זאת בקל וחומר, ומה פסח שני דרק יחיד שחטו, אף על פי כן לכתחלה צריך להדר אחר רבים, קל וחומר בפסח ראשון שנעשה בציבור, שצריך להדר לכתחלה אחר רבים. [א. ה. אלא שלפי זה קשה לי, דלמא האי רבנן הם רבי יהודה, ובפסח שני אין מעכב שישחוט על היחיד, דמצותו ביחיד, ובא הכתוב ללמד שמכל מקום יתיר אחר רבים. וצריך לומר דכיון דהלכה כרבי יוסי, מסתמא האי רבנן רבי יוסי הן. אבל דברי הכסף משנה שהכריח מטעם אחר, צ"ע].

וכיון שנתבאר שלפי הרמב"ם לרבי יוסי צריך לכתחלה לשחוט קרבן פסח ביחיד, אם כן בהכרח דלרבי יהודה אף בדיעבד הקרבן פסול, דאי בדיעבד כשר במאי פליג על רבי יוסי. [א. ה. וקשה לי מאוד, דדלמא גם לרבי יהודה הקרבן בדיעבד כשר, אלא שעובר בלאו, ששחט על היחיד, ולרבי יוסי אין עובר בלאו, אלא שרק לכתחלה צריך להדר על רבים, דלא כתיב בלשון לאו, אלא "יעשו אותו" לכתחלה, וצ"ע].

וכיון שנתבאר שלרבי יהודה הקרבן פסול בדיעבד, על כורחך טעמו משום

משך חכמה

פרשת ראה, פסקא סג-ע, פרשת קרבן פסח וחג הפסח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

משמע לך קרא דאפילו שוחט קרבן פסח לאכילת הדיוט חייב, כיון שכל שוחט להדיוט חייב. [א. ה. ולכן מביא רבינו את דבריו באור שמח, כי רק על פי מה שכתב שם, שהטעם שקרבן פסח נפסל בשוחט לחולין, כיון שאכילת קרבן פסח היא ממין הקרבן, לכן הוה אמינא שגם לענין שחיטת חוץ, השוחט קרבן פסח לאכילת הדיוט, הוא כמעלה להדיוט ופטור].

ולפי שיטת רבי שמעון בזבחים (קיד, ב), דאמר שהשוחט קרבן פסח בבמת יחיד בזמן היתר הבמות לוקה, יש ליישב עוד תירוץ, מדוע כתוב על פסח במיוחד שלא ישחט בחוץ, דבא ללמד דדוקא קרבן פסח אם מקריב בבמת יחיד לוקה, אבל שאר קרבנות חובה אם מקריב בשעת היתר במות בבמת יחיד אין לאו.

עוד יש ליישב תמיה זו בדרך אחרת, דלעיל בפסקא ח על הפסוקים (יב, יג-יד) "וְהִשְׁמֵר לָךְ פֶּן תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ בְּכָל מְקוֹם אֲשֶׁר תִּתְּנָה: (יד) כִּי אִם בְּמְקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' בְּאַחַד שְׁבָטֶיךָ שֶׁם תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ וְשֶׁם תַּעֲשֶׂה כָּל אֲשֶׁר אֶנְכִּי מֻצְוָה", מבואר, שעל פי נביא מותר לעלות עולות בחוץ כדי למנוע מישראל לעבוד עבודת גילולים, כמו שהיה אצל אליהו בהר הכרמל, ועל פי זה יש לומר דהא דכתיב כאן לא תוכל לזבוח כו', בא ללמד שדוקא עולות מותר על פי נביא לשחוט בחוץ כדי למנוע עבודת גילולים כמו שהיה באליהו בהר הכרמל שהיה עולה, כדכתיב במלכים-א (יח, לח) "וַתִּפֹּל אֵשׁ ה' וַתֹּאכַל אֶת הָעֹלָה", אבל אם יבוא נביא ויאמר לשחוט פסחים בהר הכרמל לא תשמעון אליו, דזה מביא עבודת גילולים, ומיושב מדוע כתבה תורה איסור שחוטי חוץ בפסחים במיוחד, והיינו באופן שהנביא מצוה להקריב פסח בחוץ, דזה דוקא פסח, אבל עולה מותר.

ועל פי זה יתיישב עוד דקדוק נפלא, דלעיל באיסור שאר קרבנות, כתבה תורה "כִּי אִם בְּמְקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' בְּאַחַד שְׁבָטֶיךָ שֶׁם תַּעֲלֶה עֲלֵתֶיךָ", וכאן בפסח כתבה תורה "כִּי אִם אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם", ויש לדקדק, מדוע שינתה תורה את הלשון. ולאור המבואר אתי שפיר, דבקרבת פסח שאפילו על פי נביא אי אפשר להקריב חוץ לירושלים, לכן כתוב "לשכן שמו", דלשכן שמו משמע בית הבחירה או במת ציבור, ובשום אופן לא במקום אחר אפילו על פי נביא, אבל בעולות כתוב "בְּמְקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה'", והיינו גם על פי נביא חוץ לירושלים, שגם זה יבחר ה', כי הנביא מצוה מפי ה', לכן כתבה תורה בְּמְקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה', והיינו על פי נביא גם חוץ לירושלים, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

הראשונים, הבכור שור כתב "והוא הדין לשאר - קרבנות, אלא משום דכתיב "בכל מושבותיכם תאכלו מצות" סלקא דעתך אמינא: מה מצה נוגהת בכל ארץ - ישראל, אף פסח כן, קמשמע - לך: לא תוכל לזבוח את הפסח". והביאו החזקוני. והספורנו כתב וז"ל "אף על פי שפסח מצרים נעשה בזולת מזבח ובזולת מקדש, לא יעשה כן לדורות". ולרבינו דרך אחרת.

אבל הביאור בזה, דאיתא בזבחים (קח, א) דהמעלה קדשים בחוץ להדיוט פטור, ואינו חייב אלא אם העלה לה, אבל שוחט להדיוט חייב, [והטעם בזה, דהעלאה הוא הקרבת קרבן, שהיא עבודת קודש בלבד למזבח, לכן דוקא אם מעלה בחוץ לה' לוקה, אבל מעלה בחוץ להדיוט שאין זה כלל ממין עבודת קודש, פטור, אבל שוחט להדיוט דהיינו לאכילת הדיוט, כיון שאכילת קרבן אינה עיקר עבודה, לכן גם שוחט להדיוט לוקה, ומצאנו דין זה ממש לענין שוחט חטאת לחולין שכשרה ואם שוחט שלא לשמה פסולה (זבחים מו, ב), כיון שרק עבודת פסול של מין הקרבן פוסל, ומחשבה שלא לשמה היא ממין הקרבן, אבל שוחט לחולין אין זה עבודה ממין הקרבן]. והנה עיקר כפרת הקרבן היא זריקה, ואכילת הקרבן אינה מעכבת, ולכן תנן בפסחים (עח, ב) שבקדשים, אם נטמא הבשר והחלב קיים זורק הדם כדי לעלות החלב, כי אכילת הבשר אינה עיקר הקרבן, אלא זריקת הדם והקרבת החלב ולא אכילת הבשר, אבל קרבן פסח עיקרו לאכילה (פסחים עו, ב), ולכן מי שאינו יכול לאכול כזית אין שוחטין עליו (פסחים סא, א), ואם שחט שלא לאוכליו פסול (שם), ואם נטמא הבשר לא יזרק הדם בקרבן פסח (פסחים עח, ב).

ועל פי זה ביאר באור שמח (פסולי המוקדשים, טו, יא), מדוע חטאת ששחטה שלא לשמה פסולה, ואף על פי כן, אם שחט חטאת לחולין כשרה (זבחים מו, ב), וכדאיתא ברמב"ם (שם, ד-ה), ובקרבת פסח אפילו שחט לשם חולין פסולה, כמבואר שם ברמב"ם הלכה יא. ומבאר רבינו באור שמח, דהטעם בזה, כיון ששחיטת חטאת לשם אכילה אינה מינה של הקרבן, אבל אכילת קרבן פסח הוא מין הקרבן, דעיקרו עומד לאכילה, לכן שחיטה לאכילת חולין פוסל בקרבן פסח.

וכיון שנתבאר ששחיטה לאכילת חולין הוא מין קרבן פסח ופוסל בו, שעיקר שחיטת קרבן פסח לאכילה, אם כן, הוה אמינא שבקרבת פסח, השחיטה לאכילה היא כמו המעלה, והוה אמינא שהשוחט קרבן פסח בחוץ פטור, כיון שאכילת קרבן פסח היא עיקר הקרבן, וכשם שהמעלה להדיוט פטור, כך השוחט קרבן פסח לאכילת הדיוט פטור, דאינו ממין העבודה, קא

משך חכמה

פרשת ראה, פסקא סג-ע, פרשת קרבן פסח וחג הפסח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לעבודת גילולים וכמו שנתבאר שם. לכן כתוב כי אם במקום אשר יבחר כו' לשכן שמו שם, זה בבית הבחירה או בבמת צבור, אבל גבי השמר לך פן תעלה עולותיך (יב, יג) כתוב כי אם במקום אשר יבחר ה', זה על פי נביא, כמו אליהו בהר הכרמל, וכפי מה שנתבאר שם. ודו"ק⁸.

[סז]

(טז, ז) ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ה' אלהיך בו ופנית בבקר והלכת לאהלך:

הטעם שכתוב "ובשלת"

(טז, ז) ובשלת ואכלת במקום כו'⁹. דע דלא מצאנו דיוצא נפסל רק בחטאת, דכתב (ויקרא י, יח) הן לא כו' פנימה, כמו שאמרו ריש

[סז]

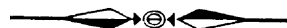
⁹ [טז] (טז, ז) "ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ה' אלהיך בו ופנית בבקר והלכת לאהלך" ע"כ. ויש לדקדק: א. מדוע כתוב "ובשלת", די לכתוב שיאכל במקום אשר יבחר ה'. ואם בא הכתוב ללמד שלא יאכלנו אלא מבושל ולא נא, היה לכתוב וצליית במקום, דבישול בפסח פוסלו. ב. כיון שאכילת פסח בצליה, למה כתבה תורה ובישלתה, ולא כתבה תורה וצליית שהוא עיקר בישולו.

ונראה בזה, דהנה לא מצאנו בכל התורה מפורש שקדשים שיצאו חוץ ממחיצתן נפסלו, ולא הותר חזרתן, אלא בחטאת דכתיב (ויקרא י, יח) "הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכול תאכלו אתה בקדש פאשר צויתיי", ופירשו חז"ל ד"פנימה" בא משה לומר להם, הרי "פנימה" היתה, ולא יצאה לחוץ, שאם יצאה לחוץ באמת היתה נשרפת ולא היה מועיל להחזירה (רש"י, שם), ולמדו חז"ל שאר קדשים שנפסלים ביוצא, מדכתיב ובשר בשדה טרפה. והכי גרסינן בחולין (סח, ב) "בשר בשדה טרפה לא תאכלו (שמות כב, ל) מה תלמוד לומר - לפי שמצינו במעשר שני ובכורים שאף על פי שיצאו חוץ למחיצתן וחזרו - מותרין, יכול אף זה כן, תלמוד לומר טרפה. מאי תלמודא, אמר רבה: כטרפה, מה טרפה, כיון שנטרפה שוב אין לה היתר, אף בשר - כיון שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו היתר" ע"כ.

לכן כתבה תורה ובשלת, ללמד שגם קרבן פסח נפסל ביוצא מירושלים שהוא מקום אכילתו, לכן צריך להיות בישולו דהיינו צלייתו במקום אשר

עיקרו לאכילה, ומי שאינו יכול לאכול כזית, אין שוחטין עליו (פסחים סא, א), ולכן פסלא ביה שלא לאוכליו (שם), ונטמא הבשר לא יזרק הדם (פסחים עח, ב) דעיקרו לאכילה והוי כשחיטת חולין, ובהעלאה בחוץ המעלה להדיוט פטור אבל בשוחט בחוץ אף להדיוט לוקה (זבחים קח, א), לכן כתב, דבפסח, דהוי כשוחט להדיוט, גם כן לוקה. ולרבי שמעון דמפרש (זבחים קיד, ב) דגם בשוחט בבמת יחיד בזמן היתר הבמות גם כן לוקה, יתכן דכוון כן, דבכל קרבנות חובה אין לאו בזמן היתר במות. ועל פי מה שנתבאר לעיל (פסקא ח), בקרא דהשמר לך פן תעלה עולותיך (יב, יג), דעל פי נביא, לסייג לעובדי גילולים, מותר לשחוט בחוץ למקדש, זה דוקא בעולה, כמו דשחט הפר ביחיד אליהו לבד (מלכים-א, יח, לח), אבל אם יבוא נביא ויאמר לשחוט פסחים כל ישראל בהר הכרמל, לא תשמעון אליו, דזה מביא

⁸ תמצית דבריו: הטעם שציוה הכתוב על שחיטת קרבן פסח בחוץ במיוחד, והרי כל הקדשים אסורים בחוץ, אפשר ליישב בג' אופנים: א. כיון שעיקר קרבן פסח לאכילה, ומטעם זה אם שחט קרבן פסח לחולין פסול, וחטאת ששחטה לשם חולין כשרה, כיון שאכילת הדיוט של קרבן חטאת אינה ממין הקרבן, ואכילת קרבן פסח, היא ממין הקרבן ועיקרו לאכילה. ומטעם זה, הוה אמינא, שכשם שהמעלה בחוץ להדיוט פטור, כיון שהעלאה להדיוט אינה ממין עבודת הקרבן, ולכן השוחט להדיוט חייב כיון שאכילה אינה עיקר עבודה בקרבן, ושחיטה להדיוט היא גם ממין הקרבן, כיון שאכילה בעצמה אינה מין הקרבן, לכן הוה אמינא בשוחט לאכילת קרבן פסח בחוץ פטור, כיון שבקרבן פסח, השחיטה היא כמו העלאה של שאר קרבנות, שהעלאה להדיוט פטור, קמ"ל שחייב, ככל שוחט להדיוט. ב. לר"ש ששוחט קרבן פסח בבמת יחיד בשעת היתר במות לוקה, בא הכתוב לחדש דדוקא קרבן פסח לוקה, ולא שאר קרבנות. ג. באופן שהנביא מתיר בהוראת שעה, דוקא קרבן פסח אסור ולא קרבן עולה.

משך חכמה

פרשת ראה, פסקא סג-ע, פרשת קרבן פסח וחג הפסח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(טז, ז-ח) - (ז) וּבְשִׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ
וּפָנִיתָ בַּבֶּקֶר וְהִלַכְתָּ לְאֹהֲלֶיךָ: (ח) שְׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבִיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:

הטעם שסמך הכתוב ופנית בבוקר והלכת לאוהלך – לששת ימים תאכל מצות

(טז, ז-ח) ופנית בבוקר והלכת לאהלך, ששת ימים תאכל
מצות¹¹. מן החדש (ספרי קלד). פירוש, דהקרא משמיע לנו שאינו
צריך להמתין עד שיקריבו העומר, שחזקה שאין בית דין של
כהנים מתעצלים מלהקריבו, ועדיף מחזקה שלח עושה
שליחותו, וכמו שכתבו עירובין לא, ב, ולכן אמר ופנית בבוקר
והלכת לאהלך, ובכל זאת, ששה ימים תאכל מן החדש. ודו"ק¹².

שמצות מתבואה חדשה אפשר לאכול רק ששה ימים, דביום הראשון אסור
חדש, והא דכתיב בשמות שבעה ימים היינו לאכול מן הישן שבעה ימים.
והנה בעירובין (לא, ב) הש"ס נושא ונותן מנין שחזקה שלח עושה
שליחותו, ואמרו דיש להביא ראיה מהא דתנן שהרחוקים מירושלים
מותרים בחדש מצות יום ששה עשר בניסן, ולא חוששין שמא לא הקריבו
עומר ואסורים בחדש עד הלילה, שמע מינא דחזקה שלח עושה שליחותו,
והש"ס דוחה דאין ראיה, דאפילו אם אין חזקה שלח עושה שליחותו,
מותרים לאחר חצות מהטעם שאמרו במשנה שם, "לפי שיודעין שאין בית
דין מתעצלין בו".

ועל פי זה מיושב הכל דלכן סמך הכתוב הא דששה ימים תאכל מצות להא
דפנית לאוהלך, לומר, דאפילו שפנית לאהלך ואתה לא בירושלים, ואינך
יודע אם הקריבו את העומר, מכל מקום אתה מותר ששה ימים במצות
מתבואה חדשה, והיינו שביום ששה עשר מותר לאכול חדש ואינו צריך
להמתין עד הלילה מספק שמא לא הקריבו את העומר כי בודאי הקריבו,
והטעם, כי בית דין אין מתעצלין בו. ולא מטעם חזקה שלח עושה
שליחותו, דאם מטעם חזקה, לא צריך לכתוב כאן שבודאי הקריבו, דהא
חזקה הוא, אלא ללמד שאפילו אין חזקה שלח עושה שליחותו, כאן הוא
טעם מיוחד, שאין בית מתעצלין מלהקריבו, ומיושב הכל בסיעתא דשמיא.

¹² תמצית דבריו: הטעם שסמך הכתוב ופנית בבוקר והלכת
לאוהלך – לששת ימים תאכל מצות, ללמד, שאפילו שפנית
לאוהלך, ואינך יודע אם הקריבו את העומר, אתה מותר בחדש
ביום ששה עשר, שאין בית דין מתעצלים בו, וזה נרמז בששה
ימים תאכל מצות, שפירשו חז"ל, דהיינו מן החדש.

פרק בהמה המקשה (חולין סח, ב), לכן קא משמע לן קרא, דגם
בפסח נפסל ביוצא מירושלים, מקום אכילתו, לכן צריך בישולו,
היינו לצלותו באש במקום אשר יבחר ה', שאם יצלנו חוץ
לירושלים יפסל ביוצא, ולא יהא נאכל. ודו"ק¹⁰.

[סח]

יבחר ה'. וכך פשט הכתוב, ובשלת במקום אשר יבחר ה', ואז תאכל במקום
אשר יבחר ה', דבמקום אשר יבחר ה' עולה גם על בישולו וגם על אכילתו,
ללמד שאם יצא לבישול חוץ לירושלים נפסל באכילה ולא תוכל לאוכלו,
לכן דקדק הכתוב לכתוב בישול ולא צליה, ללמד שלא זה עיקר הלימוד
שיהיה נאכל בצליה ולא נא, אלא העיקר ללמד שבישולו יהיה במקום אשר
יבחר ה'. ומבואר הכל בסיעתא דשמיא.

א. ה. ונראה לעניות דעתי, שהטעם שהצריך הכתוב במיוחד בפסח ללמד
שנפסל ביוצא יותר משאר קדשים, כיון שפסח עיקרו לאכילה, הוה אמינא
שיהיה כמעט שני וביכורים שלא נפסלים ביוצא, או מפני הטעמים שכתבו
הבכור שור והספורנו, מובא לעיל בפסקא טו].

¹⁰ תמצית דבריו: הטעם שכתוב ובשלת, ללמד, שגם הבישול
יהיה בירושלים, שאם יצא כבר יפסל לאכילה אפילו יחזור
לירושלים.

[סח]

¹¹ [סח] (טז, ז-ח) - (ז) וּבְשִׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ
וּפָנִיתָ בַּבֶּקֶר וְהִלַכְתָּ לְאֹהֲלֶיךָ: (ח) שְׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבִיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה ע"כ. ויש לדקדק, מדוע סמך הכתוב
ששת ימים תאכל לאחר שכתב והלכת לאוהלך, היה לכתוב דין זה לעיל
באכילת מצה, ומה ענין זה לכאן. אבל הביאור בזה, דהנה חז"ל הקשו
בספרי (פסקה קלד), דכאן כתיב ששת ימים תאכל מצות, ובחומש שמות
כתיב (יב, טו) "שְׁבַעַת יָמִים מִצֹּת תֹּאכְלוּ", ותירצו, דכונת הפסוק כאן,

משך חכמה

פרשת ראה, פסקא סג-ע, פרשת קרבן פסח וחג הפסח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(טז, ז) וּבִשְׁלֹתָ וְאָכַלְתָּ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפְנִיתָ בְּבֹקֶר
וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ:

הטעם שלינה כתובה רק בקרבן פסח, וממנה למדו לכל הקרבנות

(טז, ז) והנה¹³ מכאן יליף הגמ' פסחים דף צה, ב דטעון לינה.
ופרש"י (בראש השנה ה, א ד"ה טעון, וד"ה ופנית) לאחר יום

השלמי שמחה הולך לאוהל, והרי חייב לאכול שלמי שמחה משום מצות
שמחה, ואסור לילך מירושלים, וכן בגמרא ראש השנה (ו, ב) אמרו דאף על
פי שאשה פטורה מראיית פני העזרה, מכל מקום חייבת להיות בירושלים
לאכול שלמי שמחה שנאכלים בכל העיר.

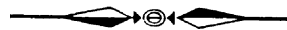
ונראה בזה, דבלאו הכי יש להקשות איך כתבה תורה לא תוכל לזבוח הפסח
באחד שעריך, הא בלאו הכי אסור לשחוט פסח בשערים, דשחוטי חוץ הן
[ומבואר לעיל פסקא סו], אבל רבותינו זכרונם לברכה בזבחים קיד, ב
פירשו, דהאי קרא איירי בזמן היתר במות, בגלגל ונוב וגבעון, דהיה במת
ציבור, והיה היתר במות, והוא אמינא דיכול לשחוט קרבן פסח בבמת יחיד,
לכן כתבה תורה דלא תוכל לזבוח באחד שעריך, היינו בבמת יחיד, אפילו
שהוא היתר במות עובר בלא תעשה, ועל זה כתיב כי אם אל המקום אשר
יבחר ה', היינו במת ציבור, שם תזבח הפסח כו'. וכן כתב הרמב"ם פרק
קמא מהלכות קרבן הפסח (הלכה ג).

ועל זה ממשיך הכתוב ואומר, ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ה', היינו
בבמת ציבור, ואחרי זה ופנית בבוקר לאוהלך, ושם במקום אוהלך באחד
שעריך תזבח שלמי שמחה, דמותרים בבמת יחיד, ושמתח בחגך. דכאן
בפרשה ראה כתוב כל עניני במה והיתרה, שהיה תיכף אחר שעברו את
הירדן, כמו שכתוב לעיל (יב, ח) לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה, כל
החובות במשכן, אלא עכשיו שאתם עוברים את ירדן ואין לכם משכן, יש
היתר במות, ומותרים להקריב רק איש הישר בעיניו, היינו נדרים ונדבות
כדרשו רבותינו בזבחים (ק"ז, ב).

ועל פי זה מיושב הכל ככתורת ופרח, דבכל הקרבנות שבכל הרגלים דאיירי
בבית המקדש, לא אפשר לכתוב פרשת לינה, דבלאו הכי חייב להראות
בעזרה לאכול שלמי שמחה ביום טוב, אבל רק כאן בפרשה זו דאיירי בזמן
היתר במות, שאין צריך להקריב בבמת ציבור שלמי שמחה רק קרבן פסח,
בזה באה תורה ללמד שמשום קרבן פסח חייב לינה במוצאי יום טוב,
ויכול ללכת לאוהלו למחרת בבוקר, אבל בזמן בית המקדש אין יכול ללכת
בבוקר, דצריך להראות פני ה' באכילת שלמי שמחה. ועיין בכל זה בזבחים
ובתוספות בכמה מקומות המדברים מעניני לינה, וביחוד בפסחים ובחגיגה,

❖❖❖

[סט]

[סט]

¹³ [סט] (טז, ז) וּבִשְׁלֹתָ וְאָכַלְתָּ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפְנִיתָ
בְּבֹקֶר וְהִלַּכְתָּ לְאַהֲלֶיךָ ע"כ, מהא דכתיב ופנית בבוקר והלכת לאוהלך,
דרשו חז"ל בפסחים (צה, ב) דקרבן פסח טעון לינה, והלשון לאוהלך
משמע לביתו, מחוץ לירושלים, ופירש רש"י בראש השנה (ה, א) וז"ל
"טעון לינה. ליל חולו של מועד. ופנית בבקר. ביום טוב לא קאמר קרא,
שהרי הוא יום שחיבו ליראות בעזרה" עכ"ל. [א. ה. סתם לשון רבינו
משמע שהתכון לרש"י בפסחים. אבל שם פירש רש"י שהכונה לינה בליל
יום טוב, ונדחק בזה עיין שם, לכן ציינו לרש"י בראש השנה].

מבואר ברש"י דאין לפרש שבא הכתוב לומר שילין בליל קרבן פסח
בירושלים ולא ילך לביתו, דזה אין צריך להשמועין, דהא חייב להראות פני
ה' בעזרה ביום ראשון של פסח, אלא הכונה ללון במוצאי יום טוב בליל
חול המועד בירושלים בגלל הקרבן שהקריב בפסח. ומכאן למדו בראש
השנה (ה, א) לחג הסוכות, ומכאן למדו בספרי (ראה קלד) לשאר קרבנות,
וז"ל ספרי (ראה פסקא קלד) "ופנית בבוקר והלכת לאוהלך, מלמד
שטעונים לינה, אין לי אלא אלו בלבד, מניין לרבות עופות ומנחות יין ולבונה
ועצים, תלמוד לומר ופנית, כל פונות שאתה פונה מן הבקר ואילך" ע"כ,
והוא פלא, דלא כתיב לינה בשום פרשה ובשום מקום, ומדוע דוקא בקרבן
פסח כתוב ללמד על כל הקרבנות.

אבל הביאור בזה, דהתוס' הקשו בפסחים (שם, ד"ה טעון) איך כתבה תורה
שילך לביתו ביום ראשון של חול המועד, והרי השמחה היא שמונה ימים,
וחייב להיות בירושלים שמונה ימים בשביל קרבנות שלמי שמחה שמקריב
כל שמונה, ותירצו שישמח בשלמים של חבירו, וכיון שלא הקריב קרבן
פטור מלינה כל שמונה, אלא לינה ליל מוצאי יום טוב משום קרבן פסח.
אבל קשה על דבריהם, דמכל מקום אין ילך לביתו ביום ראשון של החול
המועד בבוקר, כדכתיב ופנית בבוקר משמע שמיד בבוקר לפני הקרבת

משך חכמה

פרשת ראה, פסקא סג-ע, פרשת קרבן פסח וחג הפסח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

יבחר ה' ופנית בבוקר וכו'. ושם באחד שעריך תשחט שלמי שמחה ושמחת בחגך, וכאן בפרשה ראה כתיבא כל עניני במה והתירה [דהיה תיכף בעבור הירדן ודו"ק] כמו דכתיבא לעיל (יב, ח) לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה כו'. ועיין בכל זה בזבחים ובתוספות בכמה מקומות המדברים מעניני לינה, וביחוד בפסחים ובחגיגה, ותראה כי הוא ענין אמתי בסייעתא דשמיא¹⁴.

[ע]

(טז, ח) שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַה' אֱלֹהֶיךָ
לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:

הטעם שלא כתוב לא תעשו מלאכת עבודה

(טז, ח) ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עצרת כו' לא תעשה מלאכה¹⁵. ולא כתב מלאכת עבודה, לרמז, דאף כי יום

(שמות יב, טו) שבעת ימים מצות תאכלו, מצה נאכלת כל שבעה, אוכלה ששה מן החדש ובשביעי מן הישן" ע"כ. מבואר דששה ימים בא ללמד שאוכל מן החדש ששה ימים, והיינו דביום ששה עשר בניסן מקריבין העומר, ובו ביום מותר בחדש, ואוכל מצה ששה ימים מתבואה חדשה. והנה הבייתוסין והצדוקים היו אומרים שאין מקריבין העומר אלא ביום ראשון בלבד, דממחרת השבת היינו שבת בראשית, ולפי דבריהם לא יתכן שיקריבו עומר ביום ששה עשר, אלא אם חל חג הפסח בשבת (מנחות סה, א).

ולפי זה יש לומר, דבא הכתוב לרמז דלא כדבריהם, ואין מקריבין העומר דוקא ביום ראשון, אלא בכל יום, לפיכך כתוב מלאכה סתם, דמשמע שכל מלאכה אסורה, ללמד שאפילו אם יום השביעי יהיה אסור בכל מלאכה, והיינו באופן שיום השביעי יחול בשבת, גם כן ששה ימים תאכל חדש, דאף על פי שאם חל שביעי של פסח בשבת, חל פסח ביום ראשון, וקרבן העומר ביום שני ואינו ממחרת שבת בראשית, אלא ממחרת הפסח, גם כן תקריבו קרבן העומר, ותאכלו חדש ששה ימים עד יום שביעי של פסח. אבל לפי הצדוקים, אם יחול פסח ביום ראשון, לא יקריבו עומר אלא לאחר שבת שביעי של פסח, ויהיו אסורים כל ימי הפסח לאכול מתבואה חדשה, לכן דקדק הכתוב, שאפילו אם שביעי של פסח בשבת, תאכלו ששה ימים חדש. אבל מהא דכתיב ששה ימים תאכל מצות מן החדש, אין פירכא לצדוקים,

טוב, מפני שיום טוב הוא יום של ראיית פנים וראית קרבן. ולפלא דלא כתיב לינה בשום פרשה ובשום מקום רק כאן. והענין, דהתוספות נתקשו שם (ד"ה טעון) הא מחויב בלינה משום שלמי שמחה, ותירצו שישמח בשלמי חבירו. אבל איך יכתוב והלכת לאהליך, הלא אסור לו לילך מירושלים, שמחויב לאכול שלמי שמחה, וכדאמר הגמרא בראש השנה (ו, ב) לענין אשה כו', ותיפוק ליה דהא איתא בשמחה, פירוש ומשום שמחה חייבת להיות בירושלים. לכן רק הכא, שאמר קרא לא תוכל לזבוח הפסח באחד שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך, והא הוי שחוטי חוץ, ופרשוהו רבותינו זכרונם לברכה בזבחים קיד, ב דבהיתר במות הכתוב מדבר, בגלגל ונוב וגבעון, ואפילו הכי עובר בלא תעשה אם שוחט שם הפסח, וכן כתב הרמב"ם פרק קמא מהלכות קרבן הפסח (הלכה ג), וזה שאמר, כי אם אל המקום אשר יבחר ה', היינו במת צבור, שם תזבח הפסח כו' ובשלת ואכלת במקום אשר

ותראה כי הוא ענין אמתי בסייעתא דשמיא.

¹⁴ תמצית דבריו: הטעם שלינה כתובה רק בקרבן פסח, וממנה למדו לכל הקרבנות, כיון שבשאר רגלים, בלאו הכי חייב לינה בגלל אכילת שלמי שמחה, אבל כאן איירי על פי קבלת חז"ל בזמן היתר במות, דעל זה כתבה תורה, שאע"פ שיש היתר במות לא תזבח את הפסח בשעריך, אלא במקום שיבחר ה', היינו במת ציבור, אבל שלמי שמחה מקריב בביתו בבמת יחיד, לכן דוקא כאן כתבה תורה דין לינה משום קרבן פסח, שבשאר רגלים חייב לינה משום שלמי שמחה.

[ע]

¹⁵ [ע] (טז, ח) שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצַרְתָּ לַה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה ע"כ. יש לדקדק, דבפרשת אמור ובפרשת פנחס בכל הרגלים כתוב לא תעשו מלאכת עבודה, כיון דמלאכת אוכל נפש מותרת ביום טוב, ורק מלאכת עבודה אסורה, ומדוע כאן לא כתוב מלאכת עבודה. והביאור בזה, דבספרי תניא (ראה פיסקא קלד) "ששת ימים תאכל מצות, רבי שמעון אומר כתוב אחד אומר ששת ימים תאכל מצות וכתוב אחד אומר

משך חכמה

פרשת ראה, פסקא סג-ע, פרשת קרבן פסח וחג הפסח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' מז תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

אז מותרים לאכול ששה ימים מן החדש, ולכן אמר בפרק רבי ישמעאל (מנחות סו, א) דלית ליה פירכא. ולפי זה מחוור יותר טעמא דבן דורתאי דמפיק מוזבחת פסח כו' צאן ובקר, דחגיגה דוחה שבת (מנחות ע, ב), דהך קרא מיירי בערב פסח בשבת כמו שביארנו. ודו"ק¹⁶.

השביעי חל בשבת, שאסור בכל מלאכה, גם כן ששה ימים תאכל מן החדש (ספרי פסקא קלד), שלדברי הצדוקים היה צריך להיות ממחרת השבת של הרגל, והיה כל ימי הפסח אסור באכילת מצה מחדש, לזה אמר ששת ימים תאכל מצות מחדש, אם כי יום השביעי אסור בכל מלאכה, וזה שחל בשבת. אבל מששת ימים אין פירכא לצדוקים, דדילמא כשחל יום הראשון של פסח בשבת,

במקום רחוק ופטור מפסח ראשון, ומבואר בגמרא שם, דטעמו הוא דדרש על הכתוב (פסוק ב) "וַיִּבְחַתְּ פֶסַח לָהּ אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בְּמִקְוֵם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' לְשִׁכְן שְׁמוֹ שָׁם", והא קרבן פסח אינו בא אלא מצאן ולא מבקר, אלא שמע מינא דבא הכתוב ללמד על קרבן חגיגה שבא מן הבקר. והשתא יש להקשות, איך לומד מכאן דקרבן חגיגה דוחה שבת, דלמא לא איירי דחל ערב פסח היינו זמן הקרבת הפסח בשבת, אלא בא הכתוב ללמד באופן כללי על קרבן חגיגה שבא מן הבקר. אבל לפי המבואר דמוכח שפרשה זו איירי בשביעי של פסח שחל בשבת, אם כן ערב פסח שמקריבין בו קרבן פסח חל בשבת, ועל זה כתיב בקר, שמע מינא דקרבן חגיגה דוחה שבת, ומבואר הכל בסייעתא דשמיא.

¹⁶ תמצית דבריו: הטעם שלא כתוב לא תעשו מלאכת עבודה כמו שכתוב בכל הרגלים - דהא מלאכת אוכל נפש מותרת - דבא ללמד, דאפילו אם חל שביעי של פסח בשבת, שאסורה בכל מלאכה, ואז יחול פסח ביום ראשון, גם כן יקריבו עומר ביום שני, אפילו שאינו ממחרת שבת בראשית, ולהוציא מדברי הצדוקים. ונרמז קרבן העומר ממה שכתוב ששה ימים תאכל מצות, ודרשו חז"ל, דהיינו ששה ימים מתבואה חדשה. ובזה מיושב עוד כמה דברים כמבואר בפנים.

דיתכן אופן שגם לפי הצדוקים יאכלו ששה ימים מצות מן החדש, אם יחול יום ראשון של פסח בשבת, דאז מותרים גם לפי הצדוקים לאכול ששה ימים מן החדש.

ועל פי זה יתיישב תמיה גדולה מאוד בסוגיא דמנחות, דתניא התם (מנחות סו, א) הרבה תשובות מן התורה כנגד הצדוקים, וכן תניא התם "רבי שמעון בן אלעזר אומר, כתוב אחד אומר: ששת ימים תאכל מצות, וכתוב אחד אומר: שבעת ימים מצות תאכלו, הא כיצד, מצה שאי אתה יכול לאוכלה שבעה מן החדש, אתה יכול לאוכלה ששה מן החדש", והיינו דמוכח שששה ימים אוכלים חדש, וממחרת הפסח הוא באיזה יום שיהיה. ומסיק הגמרא שם, דכל דברי התנאים יש להם פירכא, מלבד רבי יוסי ורבי שמעון בן אלעזר. והשתא יש לתמוה טובא, הא יש פירכא גם לרבי שמעון בן אלעזר, דמשכחת לה ששה ימים שיאכל מצות מן החדש אם יחול פסח ביום שבת, ולפי זה כך פשט הכתוב, דאפשר לאכול רק ששה ימים מצות מן החדש ולא יותר, אבל אין הכי נמי יתכן אפילו פחות מששה, אם יחול פסח ביום אחר לפי הצדוקים, אם כן גם דברי רבי שמעון בן אלעזר יש להם פירכא, אבל לפי המבואר אתי שפיר, דכיון דכתיב מלאכה ולא מלאכת עבודה, דבא ללמד דיום השביעי חל בשבת, ואף על פי כן ששה ימים תאכל חדש, לזה אין פירכא.

ולפי זה יתיישב עוד דבר נפלא, דאיתא בפסחים (ע, ב) דבן דורתאי פירש מן החכמים והלך לדור בדרום, כיון שסבר שקרבן חגיגה שבא עם קרבן פסח דוחה שבת, לכן הלך לדור בדרום שלא יתחייב בקרבן פסח דהוא